

Insuccesul școlar

Prof.înv. primar- Ardelean Lucreția

Școala Gimnazială „Avram Iancu” Halmășd

Județul Sălaj

Literatura de specialitate vorbește despre trei categorii de factori ai insucceselor școlare: factori care țin de elev (caracteristici anatomio-fiziologice și psihologice), factori care țin de școală și de condițiile pedagogice și factori care țin de familie și de mediul sociocultural în general.

Inteligența este doar unul dintre factorii individuali ce determină succesul sau insuccesul elevului la învățatură. Ea poate deveni factorul fundamental în cazurile de deficiență mentală. Primul pas în diagnosticarea și analiza unui insucces școlar trebuie să fie nemăsurarea inteligenței. O discuție aparte o necesită copiii cu inteligență de limită, întrucât integrarea lor școlară este posibilă cu condiția diferențierii și individualizării curriculumului.

În ultimele două-trei decenii s-a conturat un nou concept al potențialului intelectual, concretizat în noțiunea de potențial de învățare. Metodele folosite în evaluarea potențialului de învățare sunt metode formativ--dinamice, care permit obținerea unei radiografii a proceselor implicate în învățarea cognitivă și delimitarea factorilor care stau la baza insuccesului școlar.

Evaluarea formativ-dinamică reconsideră relația inteligență-învățare, măsurând inteligența prin profitul cognitiv ce se obține în urma unei situații de învățare. Se vorbește astăzi tot mai mult despre educabilitatea cognitivă, care vizează în principal ameliorarea eficienței intelectuale prin elaborarea unor metode de recuperare centrate pe individ, respectiv pe tipul de deficiență constatată în prelucrarea la nivel mintal a informațiilor.

În multe cazuri, insuccesele școlare ale elevilor nu sunt determinate de insuficiențe intelectuale, ci de alți factori cu caracter individual, și anume: factori de ordin somato-fiziologic (dezvoltarea fizică, starea de sănătate și echilibrul fiziologic), factori afectiv-motivaționali și de personalitate.

Dificultățile de ordin fiziologic pot avea o influență directă sau una indirectă asupra activității școlare. Influența directă se exprimă prin creșterea gradului de oboseală, prin reducerea capacității de mobilizare și de concentrare. Influența indirectă presupune intervenția unor factori de atitudine din partea părinților și a copilului ca reacție la aceste dificultăți. Legați cumva de factorii somato-fiziologici, dar și de trăsăturile de personalitate sunt factorii energetici și mecanismele de reglare, care se exprimă în puterea de muncă, rezistența la efort, ritmul și eficiența activității.

Toți acești factori individuali condiționează, într-o măsură sau alta, rezultatele la învățatură ale elevului. Ei acționează separat sau în combinații specifice, fiecare dintre ei putând îndeplini rolul de cauză principală ori secundară, directă sau indirectă.

Factorii familiali ai insuccesului școlar

În ultimii ani, cercetarea cauzelor insuccesului școlar s-a orientat mai mult către mediul de proveniență al copilului (familie, mediul comunitar restrâns), pe considerentul că un mediu defavorizant nu poate să asigure referințele culturale minime necesare pentru a valorifica eficient oferta școlară existentă. Această abordare este cunoscută sub numele de teoria handicapului

sociocultural, care susține că inegalitățile socioculturale reprezintă cauza majoră a diferențierii traiectoriilor școlare. Școala nu face decât să reproducă inegalitățile sociale.

În primul rând, sărăcia face ca multe familii (îndeosebi din mediul rural) să nu poată suporta cheltuielile de școlarizare ale copilului (rechizite, îmbrăcăminte, transport), și atunci ele recurg la întreruperea școlarității. Nu mai este un secret pentru nimeni că, în ultimii ani, se înregistrează o rată ridicată a abandonului școlar, cauzată de situația economică a familiei.

În al doilea rând, sunt situații în care familiile fac mari eforturi financiare și sacrificii pentru a-și trimite copiii la școală, dar lipsurile pe care trebuie să le suporte se transformă adesea în conflicte intrafamiliale, în relații tensionate, în acumularea de către elev a unor frustrări legate de sărăcia familiei sale, toate acestea influențând negativ calitatea prestației lui școlare.

Limbajul are un rol important în însușirea culturii școlare și, de aceea, reușita școlară este puternic dependentă de performanțele lingvistice ale copilului. Atitudinile și performanțele școlare ale elevilor sunt influențate și de stilurile educative familiale. Stilul educativ al familiei desemnează natura și caracteristicile raporturilor familiale în cadrul cărora se realizează procesul educativ. În literatura sociologică sunt identificate mai multe modele de acțiune parentală, care se organizează în jurul următoarelor axe : restricție-toleranță, angajament-detașare, dependență--autonomie, respingere-acceptare. Combinând două variabile, control parental -suport parental, Diana Baumrind identifică trei stiluri educative parentale: permisiv, autoritar și „autorizat”.

Dintre **factorii de ordin școlar ai insuccesului** menționez în această privință atât unele caracteristici generale ale școlii, precum nivelul cheltuielilor școlare, calitatea echipamentelor, a programelor, cât și aspecte mai specifice, referitoare la organizarea procesului de învățământ, pregătirea psihopedagogică a profesorului, stilul educațional, trăsăturile de personalitate ale profesorului, relațiile profesor-elev, relațiile școlii cu familia.

În mod inevitabil, succesul sau insuccesul școlar furnizează informații și despre calitatea acțiunii pedagogice și personalitatea profesorului. O altă variabilă a procesului educațional aflată în legătură cu succesul sau insuccesul școlar al elevilor se concretizează în metodele de predare-învățare. Rigiditatea acestora, accentul pus pe memorare și reproducere, precum și activitățile de tip exclusiv frontal generează probleme de învățare multor elevi.

Diferențierea și individualizarea instruirii se pot realiza numai printr-o bună cunoaștere a elevilor și a motivelor profunde ale dificultăților întâmpinate de aceștia. În multe situații, insuccesele școlare nu țin de dificultățile de înțelegere ori de ritmul prea lent de învățare, ci de lipsa de informații a profesorului referitoare la trăsăturile de personalitate ale elevului, la problemele lui de sănătate ori la coordonatele mediului său familial.

Toate aceste date indică faptul că profesorul rămâne un factor important în determinarea rezultatelor școlare ale elevului. Ceea ce contează în abordarea situațiilor de insucces școlar nu este atât pregătirea lui de specialitate, cât, mai ales, pregătirea lui psihopedagogică.

În aceeași categorie a factorilor care țin de profesor se află și caracteristicile relațiilor profesor-elev. Uneori, chiar modul în care profesorul realizează evaluarea, distribuind recompensele și pedepsele, poate favoriza apariția insucceselor școlare. Evaluarea în manieră competitivă, prin operarea permanentă cu ierarhii, poate fi benefică doar pentru o minoritate a elevilor, și chiar și în cazul acestora, doar în anumite condiții. Pentru elevul cu dificultăți școlare trebuie practică o evaluare de progres, care să-l angajeze în competiția cu sine însuși. Este important deci să-i fie furnizate elevului feed-back-uri frecvente, care să-l informeze în privința progresului făcut, pentru că această informație conține multe elemente motivaționale.

Nu în ultimul rând, activitatea de învățare a elevului și realizările sale depind de profesor și de personalitatea acestuia.

Bibliografie:

1. Clerget, Stephane, (2008), *Criza adolescenței*, Editura Trei, București
2. Moisin, Anton, (2007), *Arta educării copiilor și adolescenților în familie și în școală*, Editura Didactică și Pedagogică, București
3. Tatu, Cornelia, (2009), *Suport de curs: Consiliere școlară*